

Nieuwe natuur: Willeskop in het Groene Hart

Boswachter Harm Blom neemt ons mee het gebied in.

Nederland verstedelijkt, de ruimte voor het platteland wordt steeds kleiner en ons wegennet breidt zich kilometer na kilometer uit. Ondanks dat is er ook ruimte voor natuur. Er ontstaan zelfs nieuwe gebieden en bestaande terreinen krijgen een facelift. Willeskop in het Groene Hart is zo'n gebied.

Je vindt de parkeerplaats van Staatsbosbeheer aan de Damweg, de verbinding tussen Oudewater en Polsbroekerdam. Daar waar de weg een scherpe haakse bocht maakt. De argeloze bezoeker die hier voor het eerst uitstapt heeft nog niet meteen in de gaten waarin hij verzeild raakt. Kijk je oriënterend en een beetje onwennig om je heen, dan is je eerste indruk misschien die van een nat recreatiegebied te midden van uitgestrekte gras- en weilanden. Bezoekers worden uitgenodigd over een toegangshek te klimmen en je bent binnen. In het natuurontwikkelingsgebied Willeskop van Staatsbosbeheer. Boswachter Harm Blom, hij is verantwoordelijk voor voorlichting en PR in het Groene Hart, neemt ons mee het gebied in.

Uitgekiende inrichting

Op een voorlichtingsbord met plattegrond licht boswachter Blom ons eerst wat bijzonderheden toe. 'Hier in het zuidwesten waar we nu staan, is een helofytenfilter aangelegd. Een technisch begrip voor natuurlijke zuivering van het water dat van buitenaf het natuurgebied instroomt. Het wordt hier door een meanderende sloot via vele bochten door een rietland geleid. Het riet filtert de meststoffen uit het

water dat in oostwaartse richting door het gebied stroomt,' legt hij uit.

'Willeskop is verdeeld in drie gelijke delen. Moeras, oppervlakte water en bloemrijk grasland, beslaan elk een derde van het gebied. De diepte van het oppervlaktewater varieert van amper twintig centimeter tot anderhalve meter op sommige plaatsen.' Vervolgens wijst Harm Blom richting oosten.

'Daar bevindt zich schraal grasland dat kan bestaan dankzij het gezuiverde water en het feit dat het niet beweid wordt en twee keer per jaar gehooid. Het maaisel wordt afgevoerd om groei van pitrus tegen te gaan en om het gebied versneld te verschrallen.' Nu al komen hier echte koekoeksbloem, boterbloemen en zowel gevlekte als rietorchis voor. In de toekomst verwacht Staatsbosbeheer er diverse soorten zegge, margriet, grote ratelaar en grote pimpernel.

Het is nauwelijks voor te stellen dat hier tien jaar geleden nog koeien graasden in bemeste weilanden. Vanuit de ruilverkaveling werd het gebied omgevormd tot een waterrijk natuurgebied. Het waterpeil is voor Staatsbosbeheer alles bepalend en moet altijd kloppen. Dankzij het daarop afgestemde beheer trekt Willeskop het gehele jaar vele vogels aan. Maar daarover later meer.

Foto rechtsonder: Het riet filtert de meststoffen uit het water.

Willeskop, natuurgebied in het Groene Hart.

De geschiedenis van Willeskop gaat terug tot de 13e eeuw, toen het woeste veengebied ontgonnen werd voor het gebruik van landbouw en veeteelt. Nadat er sloten waren gegraven voor ontwatering kon het land worden bewerkt. Zowel de Graaf van Holland als de Bisschop van Utrecht bezaten hier belangrijke percelen grond. Zij verpachtten die aan boeren, die er vee lieten grazen. 'De graaf en de bisschop waren zacht gezegd geen vrienden van elkaar en op de eigendomsgrens legde dan ook ieder zijn eigen kade aan,' lacht Harm Blom. 'Tussen de twee kades ontstond een stuk niemandsland, het huidige Willeskop.'

Honderden jaren lang fungeerde het gebied als agrarisch land, totdat het werd afgegraven en de bestemming kreeg als natuurgebied. De beide houtkades, erfstukken dus uit de middeleeuwen, begrenzen het reservaat aan de noord- en zuidzijde. Een wandeling over deze houtkaden geeft een mooi zicht op de lagergelegen omgeving en brengt ons ruim zevenhonderd jaar terug in de tijd. Hun stevigheid danken we aan het feit dat de allereerste boeren er aan weerszijden wilgen en elzen plantten. De wortels hielden de grond van de kaden bijeen. Ook nu nog bepalen wilg, els en es het beeld van de Hollandse kaden. Door regelmatig te snoeien en te knotten zorgt Staatsbosbeheer ervoor dat de kaden steeds weer opnieuw tot leven komen en hun oorspronkelijke doel blijven behouden.

Vogelmetropool

Al wandelend over de historische kaden kijkt men uit over het gevarieerde landschap van water, eilandjes en moerassen. Hier heeft de natuur vrij spel en gaat het hart van menig vogelliefhebber sneller slaan. Boswachter Harm Blom geeft ons een indruk van de vogelrijkdom van het door mensenhanden gemaakte Willeskop. In het broedseizoen klinken hier aan alle kanten gevarieerde vogelklanken van zingende rietvogels, zoals blauwborst, sprinkhaanzanger, rietzanger en kleine karekiet. Kieviten buitelen boven de weilanden, grutto's jagen elkaar in felle spurt achterna en de opvallende zwart-witte scholeksters proberen zich tussen het gras te verschuilen. In het moeras broedt de geheimzinnige waterral en sommige jaren ook het zeldzamere porseleinhoen. Op de drogere delen broeden kleine plevier en bontbekplevier, soorten voor fijnproevers. Jagend boven het riet speurt de bruine kiekendief naar een lekkere snack. 'In de lente is het hier 's ochtends vroeg of tegen de avond één groot vogelkoor,' aldus Harm Blom.

Als doortrekgebied werkt Willeskop als een vogelmagneet. Vroeg in het jaar verblijven hier 500 tot 750 grutto's en duizenden kieviten, voordat ze zich verspreiden over hun broedgebieden. Lepelaars, grote zilverreigers en purperreigers vinden hier met

tientallen een slaappleats. Wanneer er tweemaal per jaar grote aantallen steltlopers neerstrijken, op weg naar het noorden of zuiden, is het hier een waar vogelfestival. Vogelkletterbekken kijken uit naar: oeverlopers, witgatjes, bosruiters en kleine strandlopers. Zelfs de ralreiger werd hier al meerdere malen gesignaleerd en ieder jaar trekken er rode wouwen en visarenden over het gebied.

'Vergeet niet ook in de nazomer langs te komen,' nodigt Harm Blom ons uit. 'Duizenden wulpen, regenwulpen, kieviten en grutto's verzamelen zich hier, voordat ze verder trekken. En wat te denken van zo'n dertig tot veertig bruine kiekendieven die in het pitrus slapen.'

Wintergasten

Wie mocht denken dat het 's winters vogelstil is in Willeskop, heeft het flink mis. In de ochtend- en avondschemer is het er een komen en gaan van geregeld 15.000 smienten, duizenden grauwe en kolganzen en niet te vergeten honderden slob-eenden, krakeenden en wintertalingen. Tegen dat de avond invalt ontmoeten tien tot twintig blauwe kiekendieven elkaar hier op een slaappleats. Kleine zwanen strijken soms met achthonderd exemplaren vanuit Siberië neer. In het moeras scharrelen enkele roerdampen en een klapekster waakt over het terrein vanaf een boomtop. Al die eenden en ganzen trekken ook slechtvalken aan, die geregeld voor de nodige onrust onder de vogelbevolking zorgen. Het hele beheer van Staatsbosbeheer is afgestemd op de vogels, zowel broedvogels, doortrekkers als wintergasten. 'De vogels bepalen in feite onze werkzaamheden of juist het nalaten ervan,' legt Blom uit. '

Al wandelend kijkt men uit over het gevarieerde landschap van water, eilandjes en moerassen.

Regelmatig snoeien en knotten zorgt ervoor dat de kaden hun oorspronkelijke doel blijven behouden.

Visserij en jacht zijn niet toegestaan in het gebied.

Zorgvuldig beheer en toezicht

Visserij en jacht zijn niet toegestaan in het gebied. Schadebestrijding vindt plaats tot aan de houtkaden. Dat vraagt wel om controle en enig toezicht of men daadwerkelijk het Staatsbosbeheerterrein ontziet. Dat betekent dus af en toe een oogje in het zeil houden. Harm Blom vertelt verder: 'Verder is het gebied zo ingericht dat de recreanten naar bepaalde delen worden geleid en niet door de moerassen kunnen lopen. Zeker tijdens weekenddagen ben ik zichtbaar aanwezig en probeer dan te voorkomen dat men de afgesloten delen inloopt. Tijdens mijn aanwezigheid probeer ik vooral een goed gastheer te zijn voor onze bezoekers. Maar als men opzettelijk de boel verstoort, ja dan kan een proces-verbaal nodig zijn.'

Is er sprake van grove overtredingen, dan werkt Blom nauw samen met het RMT Utrecht. Recent was dit het geval toen hij geconfronteerd werd met opzettelijke roofvogelvervolging en bij het schieten van een kleine zwaan. Bij het bureau Handhaving van de provincie Utrecht is Blom evenmin een onbekende, evenals bij de dienst Muskusrattenbestrijding. Dankzij de goede samenwerking met bijvoorbeeld de rattenvangers gaan zij in de winter pas na 09.00 uur het gebied in, zodat de kleine zwanen rustig kunnen uitslapen. Ook dat is een vorm van toezicht. 'Het is belangrijk om ook bij de gemeenten en de waterschappen de juiste personen te kennen.' Ook werkt hij samen met andere organisaties, zoals de Agrarische Natuurvereniging Lopikerwaard en de Werkgroep Behoud Lopikerwaard. Voor een geïsoleerd gelegen natuurgebied als Willeskop is samenwerking en een goede verstandhouding met personen en organisaties in de omgeving de formule voor succes. Dat levert ook veel informatie op; iets dat men bij Staatsbosbeheer goed heeft begrepen.

*Foto rechtsonder:
Is er sprake van grove overtredingen, dan werkt Blom nauw samen met het RMT Utrecht.*

Wie mocht denken dat het 's winters vogelstil is in Willeskop, heeft het flink mis.

Kijk ook op www.staatsbosbeheer.nl, www.groenehartcentrum.nl en www.boerderijdehaan.nl.

Natuurgebied Willeskop

Eigenaar: Staatsbosbeheer

Grootte: 115 ha

Ligging: Tussen Oudewater en Willeskop in de Lopikerwaard

Toegang: Op wegen en paden, honden toegestaan.

Parkeren: In de bocht van de Damweg tussen Oudewater en Polsbroekerdam. Parkeerplaats Staatsbosbeheer met infopaneel. Ander startpunt bij bezoekerscentrum Utrechtse Waarden aan Benedeneind NZ in Benschop.

Wandelingen: Uitgezette wandelroute van 7,5 km. Waterdicht schoeisel aanbevolen.

Voorzieningen: In het gebied staat een uitkijktoren van de gemeente Lopik, van waaraf het gehele gebied te overzien is. Staatsbosbeheer heeft een steiger aangelegd om dichter op het water te komen.

Openbaar vervoer: NS Gouda, bus 106 of buurtbus 505; uitstappen hoek Damweg/Zuidzijdseweg (Café van Vliet).

Tekst: Hans Peeters

Fotografie: Nico de Bruin/Staatsbosbeheer en Hans Peeters

